

Archäologisches Freilichtmuseum Oerlinghausen, Archäologie zum Anfassen

HET PROJECT

Het "Archäologisches Freilichtmuseum Oerlinghausen" is een park met een aantal reconstructies uit de Duitse prehistorie en de vroege middeleeuwen. Het vergelijkt zichzelf met projecten als Lejre (DK), Butser Farm (GB) en Archéodrome (Fr). Hun belangrijkste doel voor onderzoek, reconstructie en presentatie is wat ze zelf noemen: "Archäologie zum Anfassen", het beleefbaar, begrijpbaar en tastbaar maken van de geschiedenis van mens, milieu en techniek.

De stad Oerlinghausen ligt <zie kaartje> ten zuidoosten van Bielefeld, in de buurt van het Teutoburger Woud. Het ligt op de grens van zand- en Lössgrond. In 1936 werd er, met een sterke Nazi ondertoon, het "Germanengehöft" gesticht, een openluchtmuseum dat ook na de heropbouw in de zestiger jaren nooit kon voldoen aan wetenschappelijke eisen. In 1974 werd het geheel door brand verwoest, waarna sinds 1978, in eerste instantie onder archeologische leiding van Helmut Luley, volgens een destijds nieuw wetenschappelijk concept (er werd al verwezen naar Lejre et cetera) het Archäologisches Freilichtmuseum gebouwd werd. Volgens de leiders van het project wordt er door middel van experimenten met detaillistische vraagstellingen een hoge graad aan waarschijnlijkheid bereikt wat betreft de "juistheid" van de reconstructies. Gelukkig zegt men er wel bij dat de "werkelijkheid" slechts benaderd kan worden.

Men heeft al snel gemerkt dat het niet zo is dat het geheel alleen maar opgezet hoeft te worden en dat het dan wel voor zichzelf zal spreken. Er is een duidelijk programma omheen opgebouwd waarin allerlei lijnen te ontwaren zijn. Eén daarvan is een chronologische lijn, andere lijnen hebben bijvoorbeeld betrekking op de natuur of de relatie tussen mens en water. In het museum wil men de bezoeker antwoorden meegeven op een aantal vragen:

*hoe heeft men destijds geleefd?

*hoe "echt" zijn de reconstructies en wat is de rol van de archeologie in het bouwen van dit alles?

Daarnaast probeert men de bezoeker bewust te maken van de tijpsdiepte, met andere woorden: de bezoeker moet niet het museum weer verlaten met het idee dat alles wat hij gezien heeft de weerslag is van slechts een paar generaties.

HET TERREIN

In 1985 heeft men een programma opgezet waarbij als doel gesteld wordt de natuur rond de reconstructies wat meer aan te laten sluiten bij de gebouwen zelf. Daar tegenover staat dat men fantasievolle reconstructies van het interieur of van wat zich binnen de muren afgespeeld zou kunnen hebben steeds meer achterwege laat. Probleem in Oerlinghausen is wel dat er

eigenlijk geen ruimte is om elke periode afzonderlijk te "beleven": vanuit de ene tijd "zie" je de andere tijd heel makkelijk.

Steentijd

In het "toendralandschap" staat een soort zomertent uit het paleolithicum, uit de Hamburg cultuur, rond 10.000 v. Chr. Voor de bouw hiervan maakte men gebruik van twaalf berkenstammen en achtentwintig rendiervellen. Vreemd genoeg heeft men henneptouw in plaats van rendierpezen gebruikt om alles bij elkaar te houden. Dan volgen enige hutten met een wilgetenen geraamte uit het mesolithicum (5.000 v. Chr.). Het neolithicum is vertegenwoordigd door een langhuis uit de Rössener cultuur (3.900 v. Chr.).

Bronstijd

In het bronstijdgedeelte is onder andere een boomstampot te zien waar de gelegenheid aangegrepen wordt dieper in te gaan op het relatie tussen mens en water. Ook bij de bronstijd hoort een vierschepig woon-stalhuis van vijftwintig meter lang met alles erop en eraan. De dragende palen in het huis zijn erg zwaar uitgevoerd. Verder is in de stompen uiteinden van diverse palen het gebruik van bronzen bijlen te herkennen.

IJzertijd

Het ijzertijdgedeelte bestaat voor het grootste gedeelte uit relictten van het Nazipark. Er bevinden zich in de huizen kleine tentoonstellingen rond de thema's brood, textiel en aardewerk.

Vroege Middeleeuwen

De voor deze tijd typische hutkommen en een scheepsvormige hallenhuis met gebogen ondersteuning <zie illustratie, p 25> konden natuurlijk niet ontbreken.

EXPERIMENTEN

Elk jaar worden er 's zomers de "Tagen der experimentellen Archäologie" gehouden, waarbij het publiek "bij de wetenschappers over de schouder kan meekijken". Oerlinghausen is compleet met een gesimuleerde opgraving.

<zie plattegrond>

Er zijn diverse resten van experimenteel werk te zien, zoals overblijfselen van een zoutziederij, een bronstijd houten weg en een oven voor aardewerk van het type Hasseris, zoals er in een ver verleden ook eens één in Eindhoven is gebouwd. Het lijkt erop dat, met de toewijzing van een deel van het terrein in 1989, het archeometallurgisch werk het zwaartepunt is gaan vormen. Vormde het neolithische huis dat in 1989 neergezet is al een goede stap op weg naar meer serieus onderbouwde reconstructies, dan bleek enkele jaren geleden met het bouwen van een hut voor de rendierjacht men te volharden in het meer serieuze werk.

EDUCATIE

Er worden verschillende lesprogramma's aangeboden voor groepen, elk aansluitend op een van de tijdsperiodes die in het museum vertegenwoordigd zijn. De lesprogramma's variëren in tijd van 2,5 uur tot ene paar dagen. Dit laatste programma wordt aangeboden in samenwerking met plaatselijke jeugdhoeven. Vaak wordt hier een combinatie gemaakt van een bezoek aan het museum en tochten door het Teutoburger Woud. In de lesprogramma's wordt regelmatig gewisseld tussen theorie en praktijk, tussen verhalen begeleid met "moderne" dia's en het uitvoeren van opdrachten in de "oude" gebouwen.

Daarnaast bestaat er een breed scala aan activiteiten voor individuen, variërend van het roosteren van hazelnoten tot het winnen van ijzer. De huizen, met een capaciteit tussen de twintig en honderdtwintig personen, worden daarnaast voor willekeurig welke gelegenheid te huur aangeboden.

TECHNISCHE INFORMATIE

AFM Oerlinghausen is van april tot en met september geopend op maandag tot en met zondag van 9.00h tot en met 18.00h. In oktober van 9.00h tot en met 17.00h. Van november tot en met maart is het alleen voor vooraangemelde groepen (minimaal vijftien personen) toegankelijk. De winterpauze duurt van 15 december tot en met 15 januari.

De toegang bedraagt DM .,-- voor volwassenen, kinderen .,--.

Het adres van AFM Oerlinghausen luidt: Am Barkhauser Berg 2-6, 33813 Oerlinghausen, tel. +49-05202-2220, fax +49-5202-49393.

BRONNEN

Ahrens, Claus (1990) Wiederaufgebaute Vorzeit: archäologische Freilichtmuseen in Europa, Neumünster (Wachholz)

Andraschko, Frank M. (ed) (1992) AFM Oerlinghausen, Kurzführer

Andraschko, Frank M., Ernst Giese und Jost Lohmann (1995) Überlegungen zur "Rekonstruktion" des Zeltbefundes von der Poggenwisch uit: Mamoun Fansa (ed) Experimentelle Archäologie in Deutschland, Bilanz 1994 Oldenburg (Isensee), pp 69-87

Griepentrog, M. (1989) das museumspädagogische Programm des AFM Oerlinghausen, uit: Andraschko, F.M. (ed) (1989) Ex Archaeo 1, Mitteilungen aus dem AFM Oerlinghausen, 1/1989, pp 11-24

Luley, Helmut (1992) Urgeschichtlicher Hausbau in Mitteleuropa: Grundlagenforschung, Umweltbedingungen und bautechnische Rekonstruktionen (Universitätsforschungen zur Prähistorischen Archäologie no 7, aus dem Institut für Ur- und Frühgeschichte der Universität zu Köln), dissertatie, Bonn (Habelt)

Luley, Helmut (1990) die Rekonstruktion eines Hauses der Rössener Kultur im Archäologischen Freilichtmuseum Oerlinghausen, uit: Mamoun Fansa (ed) Experimentelle Archäologie in Deutschland Oldenburg (Isensee), pp 31-44

met dank aan:

M. Schmidt
E. Giese

<1082 woorden>